

5.9.2021
LAUSUNTO

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 VALTIONEUVOSTO

Drno: VN/12128/2019

ASIA: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry jättää asiassa oheisen lausunnon:

Luonnonsuojelulain uudistus on pääosin hyvä ja mahdollistaa luonnonsuojelun huomioinnin ja toteutamisen aikaisempaa laajemmin ja tarkemmin. Erityisen hyvää on kompensatiojärjestelmän sekä luonnonarvojen tuottaminen vapaaehtoisesti luonnonarvojen heikennysten hyvittämistarkoituksessa. Luonnonsuojelun tulee perustua enemmän monipuolisiin ratkaisuihin jolla lisätään luonnon monimuotoisuutta sekä mahdollistetaan biodiversiteetin vahvistamista. Uhanalaislajien luontaiset elinympäristöt vahvistuisivat ja monimuotoisuuden runsastumisella voitaisiin hyödyntää myös muita kuin voimakkaasti uhanalaistuneita lajeja. Kyse on ensisijaisesti elinympäristöjen säilymisestä riittävän laajasti ja niiden väliset yhteydet säilyttäen eliölajien vaatimusten mukaisesti, että kanta ei heikenny. Tämä vaatii huomioimista myös muun lainsäädännön alueilla, etenkin metsä- ja vesilain pykälissä.

Huomioita lakiluonnoksesta:

3 luku

Luonnonsuojelusuunnittelu 14 § (Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma)

Viittaus ilmastolakin tulee mainita. Huomioitavaa kuitenkin on, että ilmastonsuojelun toimenpiteet eivät ole aina luonnonsuojelua ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä tukevia. Ilmastomuutoksen torjunnan tavoitteet ja luonnonsuojelun edistäminen ovat toisiaan tukevia, mutta menetelmät ilmastonsuojelun osalta saattavat heikentää luonnon monimuotoisuutta paikallisesti ja alueellisesti, esim. tuulivoima ja akkukemikaalien louhinta ja jalostus ovat tästä selkeitä esimerkkejä.

6 Luku

Pykälä 45 §:ssä ansallispuiston vähimmäispinta-ala tulee olla *1000 ha, eikä esitetty 3000 ha.*

7 Luku

66 § Uhanalaisen luontotyyppin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa myöntäessä soveltamisalaan tulee lisätä myös YsL:n mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitelmät, rakennus-, toimenpide- ja maisematyöluvat.

67 § Suojeltujen luontotyyppien luetteloa pitää täydentää myös metsälain puolella ainakin varpukorvilla ja korpirämeillä.

8 Luku Eliölajien suojelu

76 § Uhanalaisten lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyessä: Soveltamisalaan tulee lisätä myös YsL:n mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitelmät, rakennus-, toimenpide- ja maisematyöluvat.

LSL olisi esitetyllä tavalla nyt kesähakkuita koskevan EU-tuomioistuimen tuomion 4.3.2021 yhdistetyssä asiassa C-473/19 ja C-474/19 mukainen, mutta tuomion toimeenpano vaatii toimia myös metsälain puolella (rajoitusajat ja alueet).

Eliölajien osalta erityisesti uhanalaisista lajeista taimen (etenkin joilla meriyhteys) tulee saada vahvemmin luonnonsuojelulain ohjauksen piiriin. Rakennettujen nousuesteiden osalta lainsäädännön tulee pystyä varmistamaan lajin vapaa kulku vesistöissä.

Luku 11 Ekologisen kompensaation toteuttaminen

1. Hyvittämisen kriteereissä on vaatimuksena oltava, että uhanalaiseen luontotyyppiin tai lajin elinympäristöön kohdistuva heikennys on hyvitetty saman lajin elinympäristöön tai samaan luontotyyppiin kohdistuvien toimenpiteiden siten, että heikennyksestä huolimatta suojelutaso paranee. Tavoitteena tulee siis olla nettopositiivisuus hyvityksen jälkeen.

2. Hyvittämisen ja kompensaation tulee olla pääosin suurempi kuin 1:1, etenkin hankkeissa, jotka ovat aikaansaaneet jo vuosikymmenten aikana lajeille suurta taantumista. Näissä tapauksissa kompensaation volyyymi täytyy olla niin suuri, että taantuneen lajin elinvoimaisuuden saavuttaminen on mahdollista ja kompensaation ylläpitoa ja seurantaa on jatkettava toistaiseksi erillisen Ely-keskuksen hyväksymän suunnitelman perusteella.

Pääsääntö tulisi olla, että kompensaatioalueet tulee olla suojelun ulkopuolista alaa, jota toimenpitein voidaan rakentaa kompensaatiokelpoiseksi lyhyellä aikavälillä. Hyvittämisaalue voi olla heikentyneellä toiminta-alueella olevaa aluetta, joka biologisesti ja teknisesti muutetaan kompensoimaan jo syntyneitä menetyksiä mahdollisimman hyvin (esim. vaelluskalaston nousuesteet).

3. Lisäksi on vielä nostettava esiin kuntien ja valtion maihin liittyvään epämääräisyyteen 11 luvun a § perusteluissa. Huolenamme on, että tämä voi vaarantaa lisäisyysperiaatteen toteutumista. Kaavojen SL, /s ja luo-alueita sekä Metsäpalvelun luontopalvelujen maita ei tule käyttää kompensointiin.

- Myöhemmin todetaan, että "Yleisluonteiset lainsäädännössä määritellyt tehtävät, kuten kunnan velvollisuus edistää luonnon monimuotoisuutta alueellaan, eivät rajaisi toimenpiteitä määritelmän ulkopuolelle. Näin ollen kunta tai Metsähallituksen luontopalvelut voisivat toteuttaa hyvittäviä toimenpiteitä."

- Kuntien maihin liittyvä epämääräisyys johtuu siitä, että maankäyttö- ja rakennuslain tuomat velvoitteet, kuten yleis- ja asemakaavojen sisältövaatimukset, koskevat kaikkia yleis- ja asemakaavoitettuja alueita. Kaavojen sisältövaatimukseen kuuluu vaatimus vaalia luonnonympäristöä ja olla hävittämättä niihin liittyviä erityisiä arvoja. Kaavat eivät saa myöskään olla ristiriidassa luonnonsuojelulain kanssa. Perusteluissa olisi hyvä käsitellä näiden maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien velvoitteiden suhdetta yleis- ja asemakaavoitetun alueen käyttöön hyvityksenä, erityisesti suojeluhyvitykseen.

- Ainakin SL, /s -kaavamerkinnyt ja luo-merkintä ovat kaavoissa selkeitä tapoja vaalia luonnonympäristöä eli täyttää kaavojen sisältövaatimukset. Myös virkistysalueverkosto voi osittain perustua luonnonarvojen (esim. direktiivilajien) huomiointiin. Siksi maankäyttö- ja rakennuslain velvoitteet tuottavat lisäisyyden kannalta runsaasti tulkinnanvaraisia tilanteita. Tätä voidaan huomioida samalla tavoin kuin METSO-ohjelmassa, jossa kuntien ja seurakuntien omistaman alueen kaavamerkintä ja -määräys (erityisesti metsätalouden rajoitukset) vaikuttavat valtion maksamaan suojelukorvaukseen. Jos yleis- tai asemakaavoitettu alue käytetään hyvitykseen, kaavamerkintä ja -määräys voisi esimerkiksi vaikuttaa korvaussuhteeseen.

- Metsähallituksen luontopalvelujen osalta omien luontokohteiden käyttö suojeluhyvitykseen pitäisi mielestämme rajata selkeästi pois lain perusteluissa, jotta lisäisyysperiaate toteutuu.]

Periaatteessa kuntakaavoissa olevia VL -alueita, joissa voidaan toimenpitein saada aikaan monimuotoisuuden kasvua, voitaisiin käyttää kompensatioalueina rajoitetusti. Se edellyttää kuitenkin monimuotoisuutta lisäävien toimenpiteiden suorittamista, eikä kaavoitettuja alueita voitaisi käyttää suoraan kompensatioalueina.

Luku 12 Alueiden hankinta luonnonsuojelualueisiin ja korvaukset

Maanomistajalle tulee pääsääntöisesti korvata kaikki luonnonsuojelun aiheuttamat menetykset täysimääräisenä. Maanomistusta vähäistä enemmän on noin 10%:lla kansalaisista. Osalle maaomaisuus kuuluu elinkeinotoimintaan ja tulojen hankintaan, josta on maksettu suoraan ja välillisesti mm. veroja useaan otteeseen. Osalle maaomaisuus on tullut perinnön kautta, jossa omaisuuden hallinnan riskiä on jo lisätty mm. Perintöveroilla, jopa useaan kertaan. Maaomaisuuden hallinta ei ole ilmaista eikä riskitöntä. Ne tahot ja henkilöt, jotka ovat vuosikymmeniä pitäneet maaomaisuudestaan huolta siten, että nyt on mahdollista saada luonnonsuojelukorvaus, tulee korvauksen olla vähintään täysimääräinen. Vain täysimääräinen korvaus aktivoi ja innostaa monipuoliseen ja runsaaseen tarjontaan kohteiden osalta-

Huomiot muihin lakeihin

Metsälaki

Metsälain avaaminen on välttämätöntä, koska se on nyt luontokadon suurin ongelma.

Metsälain 10 §:ään tulee lisätä ainakin

f) varpukorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen kuusivaltainen puusto sekä vaihtelevan varpukasvillisuuden vallitsevuus; sekä

g) korpirämeet, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen yleensä mäntyvaltainen puusto sekä metsä- ja suovarpujen vallitsevuus;

Lisäksi Metsäkeskuksen tulkintasuositukset ovat vuodesta 2004 lähtien vaikuttaneet metsälakikohteiden tulkintaan ja rajauksiin. Joissain kohdissa tulkintasuositukset asettavat metsälakikohteille tiukempia vaatimuksia kuin mitä laista suoraan seuraa. Nämä supistukset, jotka ovat kolmannes Metso-ohjelman laajuudesta, tulee peruuttaa. Metsälain 10 §:n kohteiden pienialaisuuden ja selvärajaisuuden vaatimukset on poistettava.

Kesähakkuita koskevan EUTI:n tuomion 4.3.2021 yhdistetyssä asiassa C-473/19 ja C-474/19 toimeenpano vaatii toimeenpanotoimia metsälain puolella (rajoitusalueet ja -ajat).

Metsälakiin tulee lisätä kansalaisten ja ympäristöjärjestöjen osallistuminen ja muutoksenhaku.

Vesilaki

Vesilain luontotyyppien "luonnontilaisen kaltaisuuden" soveltamisalaa ei tule esitetyllä tavalla supistaa.

Kaivoslaki

Kaikki luonnonsuojelualueet (vanhat ja uudet, valtion ja yksityiset) ja muutkin kuin LSL:lla suojellut Natura 2000 -alueet tulee merkitä 7 §:ään malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi.

Tavoitteiden saavuttaminen

Laki merkitsee parannusta varsinkin luontotyyppien suojeluun, mutta ei juurikaan lajeihin. Olennaista on avata myös metsälaki, koska metsissä ovat suurimmat luontokatomme ongelmat. Tärkeintä on kuitenkin elinympäristöjen säilyttäminen, joka varmistaa luontotyyppien ja lajien säilymisen ja vahvistumisen.

Seinäjoella 5.9.2021

pj. Hannu Saari

siht. Teemu Tuovinen